

Divrej Tora

<http://twitter.com/DivrejTora>

divrejtora@gmail.com

Godina 9 13. ševata 5776.
Broj 16 23. siječnja 2016.

B''H

U ovom broju :

Rabbi Goldwasser	3
Zašto mrmljati	5
Humano ratovanje	9
Tora poput vode	13
Jezični detektiv	15
Iz medija	20

Priprema i uređuje:
Vatroslav Ivanuša

 petak 22.1.2016. subota 23.1.2016.

Šabat Bešalah

Jeruzalem	16:23	17:43
Zagreb	16:28	17:30
Rijeka	16:36	17:38
Split	16:33	17:35
Dubrovnik	16:29	17:30
Vinkovci	16:18	17:20
Sarajevo	16:24	17:26
Bihać	16:31	17:33
B. Luka	16:26	17:28
Beograd	16:13	17:20
Novi Sad	16:14	17:21
Subotica	16:11	17:20
Zrenjanin	16:12	17:19
Niš	16:11	17:17
Beč	16:19	17:21
Frankfurt	16:43	17:45
Edison, NJ	16:44	17:46

Paraša Bešalah

(Šemot 13,17 - 17,16)

Ubrzo nakon što je djeci Izraelovoj dopustio da napuste Egipat, faraon je jurao za njima kako bi ih prisilio na povratak, pa su se Izraelci našli u stupici između faraonove vojske i mora. B-g kaže Mošeu da digne svoj štap iznad vode; more se razdvaja i Izraelci prelaze, a onda se opet zatvara nad egipatskim progoniteljima.

Moše i Izraelci pjevaju B-gu pjesmu zahvalnicu.

U pustinji narod žeđa i gladuje, i ne prestano prigovara Mošeu i Aharonu.

B-g na čudesan način gorke vode Mare pretvara u slatke, a kasnije Moše udarcem po stijeni učini da iz nje voda poteče;

učinio je i da mana pada s neba svakog jutra prije svitanja i da se prepelice pojavljuju u taboru Izraelaca svake večeri.

Izraelci dobivaju uputu da petkom skupljaju dvostruku količinu mane jer je na Šabat, dan kojeg je B-g proglasio danom počinka, neće biti. Neki nisu poslušali i krenuli su skupljati manu sedmog dana, ali nisu ništa našli.

Aharon je u ćupu sačuvao malu količinu mane kao svjedočanstvo budućim naraštajima.

U Refidimu narod napadaju Amalekiti. Porazile su ih Mošeove molitve i vojska s kojom je Jošua na njih krenuo. ■

Prevela Dolores Bettini

Rabbi dr. Abraham J. Twerski:

Rastimo svakoga dana

Tešuva [pokajanje] je toliko velika da preobraća grijeh [iz prošlosti] u vrlinu (Joma 86b).

Grijesi postaju vrline samo onda kada se tešuva učini iz intenzivne ljubavi prema B-gu.

Ova vrsta tešuve nije ono uobičajeno pokajanje pri kojem ljudi požale što su učinili nešto pogrešno i obavežu se da će ubuduće tu zabranjenu stvar izbjegavati. Mada je ovaj nivo tešuve svakako pohvalan i doista može biti dovoljan da se iskorijeni

grijež, on nije dovoljan da bi se grijeh pretvorilo u vrlinu. Kositreni predmet možemo uglačati tako da ga očistimo od nakupljene prašine, čak mu možemo podariti i sja, no on i dalje ostaje kositreni predmet. Kada bismo pronašli način da ga pretvorimo u zlato promijenili bismo samu njegovu suštinu.

U davna vremena, neki su alkemičari provodili čitav život nastojeći otkriti magičnu formulu koja će im omogućiti da običan metal pretvore u zlato. I mada je ovo i nadalje nemoguće postići kod kovina, to nije nemoguće kod ljudskog ponašanja. Mi obične postupke možemo pretvoriti u vrline. "Čarobna formula" je u tome da razvijemo toliko prisran

odnos s B-gom da ne samo da nam je žao što smo sagriješili, već da osjećamo bol zbog toga što smo razočarali nekoga koga jako volimo.

Rabi Levi Yitzchok iz Berdičeva jednom je rekao čovjeku za koga se znalo da je grešnik: "O, kako ti zavidiš! Kada učiniš tešuva i pretvoriš sve svoje grijeh, ti ćeš imati mnogo više zasluga od mene."

Zato umjesto da dopustimo pogreškama iz prošlosti da nas bace u depresiju, trebamo se nastojati ponašati na takav način da ih pretvorimo u zasluge.

Danas ću nastojati težiti za odnosom s B-gom koji će odisati toliko intenzivnom priorženošću da će moje mane biti preobražene u vrline. ■

Sefer Hamicvot Hakacar

Zapovijedi koje se danas mogu poštivati

kako ih je sakupio Hafec Hajim

Pozitivne zapovijedi

5. Pozitivna je zapovijed otvoreno posvećivati Vječnoga

kao što kaže Pismo: *i bit ću proglašen svetim među djecom Izraelovom (Vajikra 22,32)*. Ovo moramo činiti izlaganjem svog života smrti [ukoliko je neophodno], i svom svojom snagom, da učinimo Njegovu vjeru nadaleko poznatom (neka Mu je ime blagosloveno). Stoga, ako bi drugi htjeli nekoga prisiliti da se okrene od naše vjere, on to uopće ne bi trebao htjeti slušati, već zbog toga izložiti svoj život pogubljenju. Niti bi trebao obmanjivati onoga tko ga sili, tako da ga navede da pomisli da je postao heretik, iako u svom srcu vjeruje u Njega (blagosloveno bilo ime Njegovo) – tako da ne bi trebao dati onome koji ga sili na grijeh, nikakve osnove da pomisli da se odrekao B-ga blagoslovenog. Ako je onaj koji primijenjuje silu odlučio da će ga natjerati da promijeni svoju vjeru, i to javno, što znači pred deset Židova, tada bez obzira kakav je prekršaj u pitanju, pa čak i ako to nije u doba vjerskog progona, on prije treba

dozvoliti da bude ubijen nego li da sagriješi. Ako je to u doba vjerskog progona, ne daj B-že, tada čak i ako to nije javno on radije treba prihvatiti smrt nego li sagriješiti. Međutim, ako to uključuje idolopoklonstvo, spolni odnos sa srodnicima ili preljub, ili krvoproliće [kao čin na koji ga se prisiljava], tad čak i ako to nije javno, a nije u vrijeme vjerskog progona, i čak ako onaj koji ga na to prisiljava čini to samo zbog svog zadovoljstva, a ne s namjerom da ga navede da se odrekne vjere, on radije treba prihvatiti smrt nego li sagriješiti. Ako se to događa javno, on na taj način otvoreno posvećuje B-žje ime, i od toga nema veće stvari.

Ako netko prestupi u ovome i ne posveti B-žje ime u okolnostima u kojima je dužan posvetiti ga, on nije poslušao pozitivnu zapovijed i prekršio je negativnu – da ne obeščasti Njegovu B-žansko ime, kao što Pismo kaže, *I nećeš obeščastiti Moje sveto ime (Vajikra 22,32)*. (Usporedi s 155. Negativnom zapovijedi).

Ovo je na snazi na svakom mjestu i u svakom trenutku, kako za muškarce tako i za žene. ■

Rabbi Dovid Goldwasser:

Neujernik

„Vidje Bnei Jisrael silinu ruke kojom Hašem udari po Egiptu, te se narod uplaši Hašema i pouzda se u Hašema i Mošea, slugu njegova.“ (Šemot, 14,31)

Znamo da je židovski narod vjerovao u Hašema i Mošea i prije razdvajanja Crvenog mora. *Mehilta* primjećuje, međutim, da do tada *Bnei Jisroel* nije imao *jiras Hašem* (strah od B-ga). Kako je to moguće nakon što su svjedočili velikim čudima koja su se dogodila u *Micrajimu* i strašnoj kazni koju su Egipćani pretrpjeli s pošastima?

Bait Halevi raspravlja ovu *mehiltu* i objašnjava da postoje tri razine *jiras Hašem*. Kada osoba razmišlja o tome što je učinila krivo ili o svojoj pogrešivosti i mogućnost da počinj grijeh, boji se Hašemove kazne. Kada razmišlja o svem dobrom koje Hašem čini za njega svakodnevno, on je u potpunosti posvećen Hašemu i postiže drugu razinu *jiras Hašem*. Treća razina *jiras Hašem* je

puno viša. To je uzvišeni strah od Hašema, a potaknulo ga je strahopoštovanje prema Hašemovoj uzvišenosti.

Prilikom razdvajanja Crvenog mora mi smo bili u stanju postići vrlo visoku razinu sveukupne emune: emunu mozga, emunu srca i emunu udova.

U Egiptu su *Bnei Jisroel* iskusili strah od kazne, svjedočeći Hašemovoj odmazdi nad Egipćanima. Budući da su cijenili činjenicu što su njihovi životi bili potpuno pod Hašemovim nadzorom i što je on nadgledao svaki njihov udisaj, postigli su drugu razinu *jiras Hašem*. Treća razina je stanje koje nas čeka u budućnosti. Ipak, kod razdvajanja Crvenog mora, *Bnei Jisroel* su svjedočili čudima koja nije bilo moguće podrobno objasniti i njihovo strahopoštovanje prema Hašemu se uve-

ćalo.

Midraš navodi da se židovski narod ne može odmaknuti dalje od početnog stadija *jiras Hašem* postignutog u *Micrajimu*. Oni nisu razumjeli, niti su u potpunosti mogli shvatiti razmjere Hašemove blagosti i milosti. To stanje su postigli samo prilikom *krias Jam suf* (razdvajanja Crvenog mora).

Kao sluge Hašemove, naše *hahamim* je Hašem odabrao da prenesu njegovu volju u ovaj svijet. Oni su nakupili velike količine *Tore* i oplemenili svoj karakter kroz *micvot* i *maasim tovim*. Njihovo povišeno stanje dopušta im uvid u pobožnost koja je izvan norme. Nesivos Šalom tvrdi da *emuna* u Hašema i u Mošea ili u naše *hahamime*, idu ruku pod ruku. *Emuna* u Hašema pročišćava dušu; *emuna* u *hahamime* čisti tijelo. Prilikom razdvajanja Crvenog mora pročišćeni su i duša i tijelo. R. Menahem Mendel iz Vitebska dodao je da smo bili u mogućnosti postići vrlo visoku razinu sveukupne *emune*, a to je uključivao tri komponente: *emuna mozga*, *emuna srca* i *emuna udova*.

R. Josi HaGalili navodi (*Brahot 61b*) da pravednicima upravlja dobar nagon; zlom vlada zao nagon; a prosječnim ljudima oba. Gaon iz Vilne obrazlaže, u ime svog brata R. Avrahama, da riječ koja se koristi u Talmudu podrazumijeva da bilo koja od sklonosti, ili obje,

nastavak na stranici 4

(nastavak s 3. stranice) **Rabbi David Goldwasser: Nevjernik**

utječu na karakter pojedinca, njegov način razmišljanja i njegov način ponašanja. *Cadikom* upravlja nadmoćno dominantan *jecer hatov*. Kada se od učitelja Tore ili *hahama* zatraži savjet, on je pod izravnim utjecajem *jecer hatova*. Zato su njegov savjet i uputa moćne.

Bio jednom jedan bogati seljak koji je živio uz granicu s Rusijom. Trgovao je vinom i posjedovao i ogromna zemljišta, mnogo mlinova, a trgovao je i raznom drugom robom. Uz sve te poslove, također je posuđivao novac uz kamatu ljudima iz okolnih gradova i sela. Svo to poduzetništvo mu je donosilo ogroman profit, pa je postao vrlo uspješan.

Jednom je veliki *gaon* rabin Elijahu Leider, putujući radi obavljanje poslova svoje zajednice, prenoćio u domu tog bogataša. Za stolom su se upustili u raspravu o *emuna* i *bitahonu*. Na svoje veliko razočaranje, Gaon je ustanovio da je njegov domaćin izgubio vjeru u Hašema i da je od svog novca i imovine napravio

idole. Zapravo, domaćin je bahato izjavio kako ima toliko mnogo da bi mu bilo nemoguće da ikad osiromaši.

Gaon se stvarno uzrujao i rekao domaćinu da bi trebao odmah učiniti *tešuva*. Međutim, domaćin je prijedlog samo ismijao.

**Pravednicima upravlja
dobar nagon;
zlima vlada zao nagon;
a prosječnim ljudima oba**

Nekoliko godina je prošlo i dogodilo se da je rabin Elijahu prenoćio u svratištu u kojem gosti nisu plaćali smještaj. Tamo je prepoznao svog prijašnjeg domaćina, a ovaj nije prepoznao njega. Gaon je s njim poveo raspravu i upitao ga odakle je, kako je dospio u ovo sklonište i treba li mu kakva novčana pomoć.

Sa suzama u očima siromah je ispričao kako je u nekad imao mlinove i poslovanje, a onda se

njegov svijet okrenuo naopačke i bio je prisiljen pobjeći od kuće.

Visoko pozicionirani ruski policajci ulazili su u grad preko mosta koji je on izgradio i most je popustio. Ljudi i konji su propali u vodu, a njega su smatrali odgovornim za dvije potporne daske koje su nestale. Optuživali su ga da je namjerno sabotirao rutu i htjeli su ga zatvoriti. Srećom, on je pobjegao. U bijegu je nekoliko tjedana i ništa nema. Ne zna gdje su mu članovi obitelji, a čak i vjeronjci su u potrazi za njim.

Prisjetio se rasprave koja se odigrala prije nešto godina kada je bio opijen svojim bogatstvom i sjetio se da mu je rabin Leider zamjerio što je govorio kao nevjernik. Priznao je istinitost *pasuka* u *Mišlei* (21,30): „Nema ni mudrosti ni razumijevanja, niti savjeta protiv Hašema.“ ■

Prevela Dolores Bettini

Rabbi Shaul Rosenblatt:

Zašto mrmijati ako te to čini jadtim?

Židovi napuštaju Egipat. Faraon kreće u potjeru za njima. More se razdvaja. Židovi prelaze na drugu stranu; Egipćani ne. B-g provida manu za gladne Židove koji mrmijaju. Amalek napada i pobijeđen je. Sve to vodi do velikog olakšanja koje će nastupiti sljedećeg tjedna.

Konstantno mrmljanje židovskog naroda u pustinji smatra se nedostatkom njihovog karaktera. I to nedostatkom zbog kojeg ih B-g poziva na red. Površinski gledano, ipak, izgleda sasvim razumno izraziti frustraciju ako nekoliko dana nemaš hrane ili pića u pustinji. Isto tako izgleda prilično normalno konstatirati, nakon što vidiš naoružanu egipatsku vojsku kako juri u svojoj svojoj moći, da je možda bilo bolje umrijeti u svom krevetu u Egiptu, nego biti isjeckan na male komadiće ovdje u pustinji. Koga se može kriviti za takvu reakciju?

Odgovor nije u tome ŠTO su Židovi rekli, već KAKO su to rekli. Postoji mala, ali značajna razlika između izražavanja potrebe i mrmljanja. A razlika je u osjećaju. Mrmljanje uvijek dolazi s lošim osjećajem. Kad to ne bi bilo tako, onda to ne bi bilo mrmljanje. Istim riječima može se izraziti žalba ili molba za pomoć, ali iza njih stoji drugačiji osjećaj. Razmotrimo to na pitanju, 'gdje je večera?' To može biti izraz iskrene potrebe ili zahtjeva, ali i ne mora biti tako. Ton glasa izražava osjećaj i taj osjećaj, a ne riječi, jest ono što čini razliku između mrmljanja i izražavanja potrebe.

Mrmljanje podrazumijeva preba-

civanje odgovornosti na nekog drugog.

Koliko često mi činimo upravo to? Krivimo sve i svakoga za put kojim naš život ide. To je krivica mog šefa; to je krivica mojih roditelja (Freud nas je naučio sve o ovome); to je krivica mog bračnog druga (tome nas nitko ne mora učiti); to je B-žja krivica. Ili jednostavno smatramo da su se okolnosti urotile protiv nas kako bi nam učinile život jadtim.

Konstantno mrmljanje židovskog naroda u pustinji smatra se nedostatkom njihovog karaktera

Pa, evo dobrih vijesti. Krivica nikad ne leži u nekom ili nečem drugom. Čak ne mogu reći da je to moja 'krivica'. To sam jednostavno ja koji dajem maha svojim frustracijama i imam osjećaj da je svijet jadtio, napeto i zastrašujuće mjesto.

Mrmljanje i okrivljavanje ne vodi nas nikuda - osim još dublje u naš očaj jer, ne samo da život ne ide onako kako bismo mi to htjeli, već

sada postoji i netko tko je za to odgovoran. To stvara još gori osjećaj. Kada mrmijamo i okrivljavamo druge, obično završimo u metaforičkom balonu samosažaljenja koje iz nas izvlači osjećaj samopravednosti i ozlojeđenosti. A to nije mjesto na kojem je lijepo boraviti.

Za mene osobno, shvaćanje toga da ljudi obično čine ono što smatraju najboljim u danim okolnostima, bilo je otkrivenje. Polako, ali sigurno, prestao sam kriviti druge za svoje probleme. Jednom kad sam u tome uspio, moji problemi postali su moji. Volim preuzeti odgovornost za svoje probleme jer možda, samo možda, ja mogu nešto i učiniti u vezi njih. A to se uklapa u čvrsto židovsko vjerovanje koje kaže "svijet je stvoren za mene pa su stoga problemi namijenjeni tome da ih riješim."

Najjednostavnije rečeno, mrmljanje nije zabavno, pa zašto bismo to onda činili? Preuzimanje odgovornosti otvara mnoga vrata. Nije li to bolji put kojim bismo trebali poći?

Šabat šalom ■

Prevela Anja Grabar

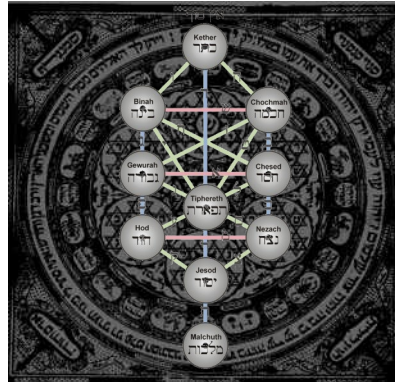
Rabbi Shaul Youdkevitch, Live Kabbalah:

TJEDNI ZOHAR: BEŠALAH

Paraša (priča) Bešalah je četvrta paraša u, prema kabali, vrlo važnom periodu godine, šest tjedana koji se nazivaju *Šovavim* (prema početnim slovima naziva *parašot* tih tjedana). Tijekom ovih šest tjedana, dok čitamo o Izlasku, imamo sjajnu priliku da sebe dovedemo na više i darežljivije mjesto. Ovi tjedni nisu lagani. Skrivena bol, konflikti i stres imaju tendenciju da isplivaju na površinu. Moramo biti strpljivi i hrabri. Želimo vam svima uspjeha!

Priča u paraši *Bešalah* započinje opisom Izraelaca kako napuštaju Egipat i njihovih prvih dana putovanja na goru Sinaj. Predstavili bismo si ovo putovanje kao radosno i oslobađajuće iskustvo. Međutim, Izraelci su zapravo slomljeni i uplašeni, kaže Zohar. Nakon što su generacijama bili robovi u Egiptu, oni se nisu mogli ni sjetiti niti osjetiti slobode. Isto tako, kad god mi dođemo u priliku da isprobamo i počnemo nešto novo u našem životu, da krenemo novim putem, mi se bojimo napustiti svoje naizgled sigurno mjesto. Volimo našu staropoznatu stvarnost, čak i ako je loša, i uvijek ćemo radije naći izgovor da ju preferiramo nego da iskušamo nešto novo.

Tražimo slobodu, ali je se istovremeno i bojimo, pa postanemo paralizirani. Napravimo jedan korak prema njoj i dva natrag, baš kako su Izraelaca opisani u ovoj priči.

Naša je priča o velikim čudima; međutim tu je obrazac koji se ponavlja. Nakon svakog čuda koje se dogodilo Izraelci su zaboravili da su upravo spašeni i počinjali su se žaliti i bojati sljedećeg.

Ovotjedno učenje je usredosrećeno na Pjesmu o moru - Pjesmu o razdvajanju Crvenog mora i snazi 72 Imena B-ga.

Sedam dana nakon što su hrabro napustili Egipat oni dolaze do Crvenog mora. Planine su im slijeva i zdesna, a faraon i njegova vojska iza njih. Oni su prigovarali Mošeu "Zar zato što u Egiptu nije bilo grobova, odveo si nas da umremo u pustinji? ... bilo bi nam bolje da služimo Egipćanima nego da umremo u pustinji". Ovo je alegorija za naš unutarnji razgovor - ostati u stanju ropstva ili preuzeti odgovornost i sami upravljati svojim životima.

Kad se Moše obraća B-gu, On mu odgovara "... Zašto meni višeš? Govori Izraelcima, oni bi trebali putovati

prema naprijed ". Što znači da se nas ne može prisiliti da budemo slobodni i sretni. Zohar objašnjava da izraz "putovati prema naprijed", znači da je sada vrijeme da se poduzme akcija. Nema vremena za molitvu i oklijevanja. Treba neposredno poduzeti odluku - odustati od neuspjeha i uništavanja i slijediti našu viziju bez obzira što se događa. Kada se odlučimo za prelazak na "putovanje", mi se povezujemo s izvorom stvaranja čija je suština "Dijeljenje dobra sa svim stvorenjima", i onda možemo ostvariti sve što bismo željeli. To je mjesto na kojem se događaju velika čuda.

Mi smo stvoreni na B-žju sliku kako bismo bili partneri u stvaranju. To znači, da u bilo kojem trenutku, bez obzira kakve su okolnosti, mi imamo mogućnost stvoriti novu stvarnost - pretvoriti gorko u slatko i tamu u svjetlo.

"Pjesma na moru" koja je pjevana nakon što su Izraelci prešli Crveno more počinje u budućem vremenu, kako bi nam kazala da priča vrijedi za generacije koje dolaze i da nas uvjeri da svaki čovjek treba doživjeti osjećaj iskustva slobode tog povijesnog trenutka. Ona je poruka da je sve moguće i da nema problema kojeg ne možemo prevladati. To je naša suština i to je razlog zašto ćemo je na kraju svi iskusiti. ■

Prevela Tamar Buchwald

Rav Kook:

"Ovo Je moj B-g"

Midraš (Šemot Haraba 23,15) iznosi zapanjujuću tvrdnju o Izraelcima koji su svjedočili razdvanju Crvenog mora:

"Dođite i vidite koliki su bili oni koji su prešli more. Mojsije je molio i preklinjao pred B-gom da zasluži vidjeti B-žji lik, "Molim te, pokaži mi svoju slavu!" (Izl. 33,19). Ipak B-g mu je rekao: "Ti ne možeš vidjeti moje lice ...". Ali svaki Izraelac koji se spustio u more uperio je prstom i rekao: "To je B-g moj i ja ću ga slaviti" (Izl 15,2).

Je li moguće da su oni koji su prešli Crveno more vidjeli više od Mojsija, o kojem Tora svjedoči: "Niti jedan drugi prorok poput Mojsija ne nastaje u Izraelu" (Pnz. 34,10)? Nadalje, i Mojsije je također bio tamo kada su prelazili more – on je sigurno vidio ono što su svi drugi doživjeli!

Potpuno ukidanje prirodnih sila

Jasno je da se *midraš* ne može od-

nositi na razinu proročanstva, jer je temeljni princip vjere da Mojsijevom proročanstvu nema ravna. Dakle, mora da se *midraš* odnosi na neki aspekt proročke vizije koju su doživjeli samo oni koji su sudjelovali u ovom čudesnom prelasku.

Što je suština proročanstva? Taj jedinstveni dar je sposobnost da se pogleda u B-žja djela i u njima prepozna Njegova veličina.

Što je bilo tako posebno u razdvajanju Crvenog mora? B-g je izveo druga čuda za Izrael, ali ta čuda nisu značila potpuno ukidanje zakona prirode. Priroda je kao cjelina nastavila svojim uobičajenim putem; B-g je samo privremeno promijenio jedan njen vid za dobrobit svog naroda.

No, s čudesnim razdvajanjem mora B-g je zaustavio cijeli sustav prirodnih zakona. Mudraci su pisali da se to čudo nije desilo samo na Crve-

nom moru. Te su se noći po čitavom svijetu vode razdvojile. Prema Maharalu, rabi Yehudi Loewu iz Praga, voda simbolizira fizički svijet, tako da je to čudo utjecalo na sve što je fizički stvoreno ("Gevurot Hašem" poglavlje 42). Čitavo djelovanje prirode bilo je prekinuto.

Trenutačna svjesnost o B-žjoj vladavini

Našim svijetom upravlja sustav uzroka i posljedice. Kada je osnovna vladavina prirode bila prekinuta tijekom razdvajanja Crvenog mora, cijeli je sustav uzročnosti time bio zaustavljen. Tijekom tog vremena, svemir je ostao bez svog plašta prirodnog zakona, i otkrio se kao čisti izraz božanske volje.

Što je suština proročanstva? Taj jedinstveni dar je sposobnost da se pogleda u B-žja djela i u njima prepozna Njegova veličina.

Sve dok funkcionira uzročno-posljedična struktura prirode, prorok može dostići uzvišenu, pa čak i ezoteričnu spoznaju, ali nikada neće postići trenutačnu svjesnost B-žje ruke vodilje. Svojim tjelesnim osjetilima i snagom zaključivanja, prorok će u početku prepoznati prirodni sustav uzroka i posljedice. Tek nakon toga prorok postaje svjestan da je cijeli svemir stvorio i njime upravlja krajnji Uzrok.

Na gori Sinaj B-g je rekao Mojsiju: "Vidjeti ćeš me samo s leđa." Što su B-žja leđa? Majmonides je objasnio da je to metafora za sustav prirodnog zakona kojim B-g upravlja svemirom. B-g je Mojsiju podario

(nastavak sa 7. stranice) **Rav Kook: "Ovo Je moj B-g"**

svijest o unutarnjoj međusobnoj povezanosti djela stvaranja. Ovo razumijevanje prave B-žje prirode premašilo je poimanje bilo kojeg drugog proroka.

Kada je B-g podjelio more svi su zakoni prirode privremeno bili obustavljeni. B-g je preuzeo 'izravnu kontrolu' nad svemirom. Oni koji su svjedočili ovom čudu trenutačno su postali svjesni B-žje intervencije i providnosti, svatko u skladu sa duhovnom razinom na kojoj je bio. Zasigurno nitko nije dostigao pro-ročku razinu Mojsija. Ali koje god prosvjetljenje su oni dosegli, ono se osjetilo odmah. Oni nisu morali prvo razmotriti prirodni sustav uzroka i posljedica, i onda iz toga prepoznati prvobitni Uzrok stvaranja.

Zbog toga su oni koji su doživjeli čudo Crvenog mora spontano uzviknuli "OVO je moj B-g." Njihovo shvaćanje nije zasjenjivao logički sustav uzroka i posljedica; oni su bili izravni svjedoci demonstracije B-žje vladavine, nezastarte plaštom uzročnosti.

Dvije razine ljubavi

Kad su Izraelci vidjeli da su bili spašeni od faraonove vojske na moru, sa zahvalnošću su zapjevali:

"Ovo je moj B-g, i ja ću ga čuvati kao svetinju; B-g oca moga, njega ću veličati." (Izl 15,2)

Da li je ponavljanje u ovom stihu *Širat hajama* ("Pjesme na moru") samo pjesničko? Ili postoji dublje značenje za dvije polovice stiha?

Iako u prijevodu to nije očito, stih

koristi dva različita imena B-ga. Prva polovica stiha koristi naziv "El", dok druga polovica koristi 'Elokim'. Koje je značenje svakog od tih imena? Kakav je njihov konkretan odnos prema želji da se 'čuva kao svetinju' i veliča B-ga?

Kada je B-g podjelio more svi su zakoni prirode privremeno bili obustavljeni. B-g je preuzeo 'izravnu kontrolu' nad svemirom

Urođena kontemplativna ljubav

Rav Kook je objasnio da se pjesma odnosi na dvije vrste ljubavi prema B-gu. Prva je urođenu ljubav i zahvalnost prema B-gu kao našem Stvoritelju i Onom koji nas opskrbljuje. B-g, izvor sveg života, održava nas na životu svakog trenutka našeg života. Sve stvari po svojoj prirodi teže svom izvoru, i ta ljubav prema B-gu dolazi prirodno, poput prirođenog osjećaja ljubavi i poštovanja prema vlastitim roditeljima.

Ova prirodna B-žja ljubav odgovara b-žanskom imenu 'El'. Riječ 'El' je u jednini, odražava zahvalnost B-gu kao jedinjoj istinskoj sili i konačnoj stvarnosti svemira.

Drugi, viši oblik ljubavi prema B-gu, stiće se kroz duboko promiš-

ljanje o B-žjoj vladavini nad svemirom. Kada otkrijemo B-žju ruku vodilju u povijesti, i prepoznamo Božju providnost u svijetu u podlozi svega, mi doživimo ovu veću, kontemplativnu ljubav. Toj ljubavi odgovara nazivu 'Elokim' - u množini - koji se odnosi na bezbroj uzroka i sila koje B-g koristi za upravljanje svemirom.

Čuvati kao svetinju i veličati

Ove se dvije vrste ljubavi razlikuju po svojoj stalnosti. Prirodna ljubav prema B-gu kao Stvoritelju trebala bi biti stalna i nepokolebljiva emocija, poput ljubavi i poštovanja prema svojim roditeljima. No uzvišena ljubav, rezultat promišljanja i preispitivanja, gotovo je nemoguće održavati neprestano, zbog mnogih ometanja koja imamo u životu.

Što se tiče urođene ljubavi prema B-gu, redak govori o čuvanju B-ga kao svetinje. Ovom prirodnom emocijom, mi možemo stvoriti stalno mjesto - emocionalno svetište - za B-ga u našim srcima. "Ovo je moj B-g, i ja ću ga čuvati u svetištu."

Viša, kontemplativna ljubav, s druge strane, nema koristi od ove razine stalnosti. Uvijek treba težiti za sve dubljim poštovanjem i strahopoštovanjem prema B-gu. To je naš duhovni cilj, koji se postiže pomoću naših sposobnosti mudrosti i spoznaje. Što se tiče ovog oblika ljubavi, prikladno je govoriti o veličanju B-ga, što ukazuje na emociju koja je rezultat koncentriranog nastojanja. "B-g moga oca, njega ću veličati." ■

Prevela Tamar Buchwald

Rabbi Borel Wejn:

Humano ratovanje

Priča o izgonu i porobljavanju naroda Izraelova dolazi do svog burnog završetka u ovoj parši. Pitanje koje su glavni komentatori Tore postavljali i o njemu raspravljali je zbog čega priča završava na ovaj način, s utapanjem tisuća faranovih Egipćana?

Pogotovo u ovoj trenutnoj "humanitarnoj" klimi rata bez žrtava ravnopravnog moralnog vrednovanja obiju strana u bilo kojem sukobu - gospodara i robova, žrtve i onoga koji vrši zločin, terorista i civilnog društva - kraj ove priče čini se začuđujuće zbunjujućim. Zar za Vječnoga nije postojao humaniji i nenasilan način kojim bi završio ovu priču o porobljavanju i izbavljenju Izraelaca od ropstva?

Čitajući samu paršu čini se da B-g mora nešto dokazati. U povijesti čovječanstva postoje razdoblja kada jedino potpuno uništenje zlih ostavlja željeni dojam na čovječanstvo. Ova pouka nikada ne ostaje za stalno pa se stoga takvi događaji redovno ponavljaju tijekom čitave ljudske povijesti. Njemačka i Japan bili su potpuno uništeni - nasilno i brutalno - u Drugom svjetskom ratu.

Za neko vrijeme ova se lekcija apsorbirala u ponašanje ljudi i zemalja. U naše vrijeme ona je gotovo potpuno zaboravljena u smjesi mržnje zamaskirane u "činjenje dobra" koje trenutno prevladava u našem svijetu. Ako se zlo ne razotkrije, ne suprotstavi mu se, ne kazni ga se i barem privremeno uništi, onda će prijeko po-

trebne sile dobra i napretka, koje su toliko nužne za progres civilizacije u svijetu zadobiti smrtonosni udarac.

Izraelci slave svoje oslobođenje od ropstva i od egipatskog progona pjevajući pjesmu pobjede i izbavljenja. U stvari ovaj je šabat svoj naziv - *Šabat šira* - Šabat pjesme, dobio po ovoj velikoj pjesmi Mošea i Izraela.

Zar za Vječnoga nije postojao humaniji i nenasilan način kojim bi završio ovu priču o porobljavanju i izbavljenju Izraelaca od ropstva?

Ovu pjesmu svakodnevno izgovaraju Židovi diljem svijeta, i ona je dio dnevnih jutarnjih molitava. Tako velika važnost joj je pridana zato da bi nas podsjetila da uništenje zla nije stvar prošlosti, tek jedan povijesni događaj. Moć slobode izbora koju je B-g usadio u ovaj svijet i ljudski rod pretpostavka je mogućnosti postojanja zla u svijetu.

Sile dobra uvijek moraju ujediniti

svoje snage i sposobnosti u borbi protiv zla i pokušati ga uništiti. I ne smijemo se zavarati da je to stvar mirne rasprave, kompromisa i nenasilja. Gandhijev nenasilan pristup u Indiji završio je građanskim ratom u kojem su ubijeni milijuni. Zlo se nikada ne savladava tako da budemo dobri prema tigru.

Stoga Vječni ovom istinom vrši dojam na nas, kako ne bismo sebe obmanjivali u vezi istinske naravi te borbe. Mesijansko doba daje nam obećanje mira u svijetu i kraja nasilnih borbi u njemu. No, dok ono ne dođe, neka bi došlo uskoro, borba postoji u svom cjelokupnom nasilnom karakteru i detaljima.

Svako ljudsko biće koje misli svojom glavom i kojega nisu progutali parole i nestvarne fantazije, shvatit će da je pojam humanog ratovanja jedna golemo kontradikcija. Rat nikada nije human, mada, nažalost, često puta iz nužde. Uvijek postoji moralna dilema u situaciji kada zapravo nemate izbora bez obzira započnete li rat sami ili se branite u ratu kojega je započeo netko drugi.

Rat uključuje i hotimično ubijanje drugih ljudskih bića. Koliko god bila elastična naša mašta, i koliko god sve izjednačavali, ovo nije istinsko humano ponašanje. No, mnogo puta je to ponašanje nužno u smislu konačnog opstanka čovječanstva - kada rat bude nametnut čovječanstvu, sve i ako to nije humano.

Teško je zamisliti kako bi civilizacija, onakva kakvu je znamo, preži-

(nastavak sa 9. stranice) **Rabbi Borol Wejn: Humano ratovanje**

vjela dvadeseto stoljeće, bez da se nemilosrdno poveo rat protiv Njemačke i Japana. Sjedinjene Države, pak, vode nemilosrdan rat protiv muslimanskih terorista u Iraku i Afganistanu, i tajno u Pakistanu. Metode koje se koristi da bi se nastavio taj niz ratova teško da su humane, ali opet, nažalost, one su potrebne, ako želimo da zapadna civilizacija nekako preživi.

Teške odluke koje stvarnost nameće moralnim ljudima često doводи do naizgled nemoralnog ponašanja. Ali ništa od toga ne može se promatrati izolirano ili u vakuumu. Tako pitanje humanosti i/ili morala postaje pitanjem koje se može ocijenjivati samo na relativnoj skali. A tu idu i sve apsolutističke prosudbe o ratovima i metodama koje se koriste u vođenju tih ratova kako bi ih se uspješno privelo kraju.

Cilj judaizma i Židovskog života je postizanje osobnog i nacionalnog mira i harmonije. Ipak Tora ne zagovara radikalni pacifizam. Tora pruža koncept *milhemet micva* - rata koji je apsolutno nužan, kao što je bio rat protiv Amalečana (rječnikom Tore, simbola utjelovljenja zla) ili rata za samoobranu i samoodržanje. Tora također dopušta ratove koji se nazivaju *milhemet rešut* - ratovi koje su dopušteni, čak i ako se na prvi pogled u očima mnogih rat ne

smatra potrebnim.

Tora ne pruža vodič kao kako voditi ratove. Ona, međutim, dopušta potpuno uništenje zla kao što je to Amalek, a tu su i odredbe o stvaranju mira i izgladivanja spora s neprijateljem prije nego li se počne s agresijom. No, jednom kada rat započne, ima vrlo malo prilike da rat bude human, jednostavno zato što takva životinja ne postoji.

Tora nam ipak prenosi da rat uzima svoj duhovni i moralni danak, čak i na strani koja je opravdano pribjegava oružanom sukobu

A kritika onih koji ga promatraju izvana, da su takve vrste ratova neopravdane jer na neki način nisu humani, nerealna je ako ne i potpuno nečovječna i nepotrebna. Tora nije slijepa za postojanje zla u svijetu. Ona uči da zlu treba uzvratiti i boriti se s njim. Budući da zlo svoje bitke vodi na podmukao način - svakako ne na humani način, kakvu god definiciju tog pojma upotrijebili - voditi rat protiv zla svakako se ne može humanim načinom. To je jednostavno surova stvarnost života u ovom nesavršenom, opasnom i uglavnom zlom svijetu.

Tora nam ipak prenosi da rat uzi-

ma svoj duhovni i moralni danak, čak i na strani koja je opravdano pribjegava oružanom sukobu kako bi spasila sebe i svoj način života. Kralju Davidu, vjerojatno najpoznatijem ratniku u židovskoj povijesti i čovjeku čiji su ratovi imali najveću opravdanost, koji je napokon pobijedio izraelske neprijatelje u zemlji Izraela, nakon četiri stotine godina tamošnjih sukoba, ipak nije bilo dopušteno da sagradi Sveti Hram u Jeruzalemu zbog njegovog sudjelovanja u ratovima.

Ratovi su s vremena na vrijeme potrebni, ali oni nikada nisu ugodni i humani. Zato je uvijek uključena i kazna za one koji su sudjelovali u ratnim bitkama. No, postoji mnogo stvari i situacija u životu u kojima na jedan ili drugi način gubimo. Tada odluke donosimo na osnovu toga što je veći, a što će biti manji gubitak. U borbi protiv zla koje uvijek prijete da nas proguta, uvijek je manje zlo suprotstaviti mu se i poraziti ga.

Sukob, rat, nikada neće zadovoljiti umjetne konstrukcije o humanosti koje očekuju oni koji u njega nisu uključeni ili pobožni pacifisti, od kojih mnogi, za početak, u sebi nose usađene predrasude. Uvijek moramo nastojati paziti da ne postanemo okrutan narod. Tora nam obećava da iako ćemo morati ratovati, Vječni će vam "poslati svojstvo milosrđa, tako da nikada nećete postati okrutan narod". I ja smatram da je to najviše što se može očekivati pri vođenju rata - voditi ga što je humanije moguće.

Šabat šalom. ■

Rabbi Vissocher Frand:

Siročad nije bila zaboravljena

Redak na početku *parše* kaže da kada je židovski narod napuštao Egipat, oni su bili 'hamušim' (*Šemot* 13,18). Raši citira dva tumačenja riječi 'hamušim'. Među komentarima postoje čak tri naizgled različita tumačenja te riječi.

Prema jednom Rašijevom tumačenju, 'hamušim' dolazi od riječi 'homeš' (jedna petina) i indicira da je samo petina židovske populacije izašla iz Egipta, a da je preostalih 80% poginulo tijekom 3 dana tame (pošast br.9).

Targum Jerušalmi tumači da riječ 'hamušim' znači da su bili naoružani. Raši aludira na to tumačenje, ali interpretira to kao da su doslovno bili naoružani oružjem. Targum Jerušalmi pak kaže da su bili 'naoružani dobrim djelima'.

Targum Jonasan ben Uziel daje treće tumačenje: 'Hamušim' znači da su svi izašli iz Egipta sa 5-ero djece.

Dakle, ovo su tri različita tumačenja: a) petina populacije je napustila Egipat; b) bili su naoružani dobrim djelima; c) imali su po petero djece svaki.

Tumačenje Targum Jonasan ben Uziela je statistički pomalo fantastično. Trebamo li uzeti u obzir pretpostavku da su svi imali baš petero djece? Čak i da pretpostavimo da je svaka obitelj brojila 5 članova, ovdje postoji implikacija da su to sve bila djeca, približno iste dobi. Koje je značenje toga?

Be'er Josef koji je napisao Rav Josef Salant daje divno tumačenje. On

povezuje sva 3 naizgled međusobno neovisna tumačenja riječi 'hamušim' u jedan narativ sa istom temom. On kaže da ako je tijekom pošasti tame poginulo četiri petine židovskog naroda, možemo pretpostaviti da su to većinom bili odrasli ljudi. Odrasli su možda griješili i bili su nedostojni izlaska, ali kako možemo govoriti o 'grijesima male djece'?

Kada je Klal Jisrael prihvatio stav "Ne možemo ostaviti ovu djecu u Egiptu" i zanemario brigu za vlastito preživljavanje to im je donijelo velike zasluge.

Iz tog razloga, Rav Salant sugerira da djeca ovih 'zlih Židova' nisu umrla, što bi značilo da je četiri petine židovske djece u vrijeme izlaska bilo siročad. Zamislite scenu - deseci tisuća malene židovske siročadi. Tko će brinuti o njima? Što će biti s njima? Odgovor je da je svaka od preostalih židovskih obitelji 'uskočila' i rekla, "Mi ćemo uzeti ove siročice s nama." Tako,

matematički, svaka preostala obitelj posvojila je siročad iz četiri druge obitelji.

S obzirom na to, kada Targum Jonasan ben Uziela kaže "petero djece", on ne misli da je svatko izašao sa petero djece, već da su izašli sa djecom iz pet obitelji - svojom vlastitom i djecom ostale četiri obitelji koje su poginule tijekom pošasti tame. To se savršeno uklapa u tumačenje Targum Jerušalmija - izašli su naoružani dobrim djelima! Dobra djela bila su činjenica da su posvojili siročad koja je preostala nakon devete pošasti.

Targum Jonasan ben Uziel sugerira nešto nevjerojatno, što je bilo izvor posebne zasluge. Nakon holokausta zasigurno je bilo na tisuće siročića. Što se dogodilo sa tom djecom? Izgleda da su svi preživjeli nakon holokausta posvojili određen broj siročića. Svatko tko posvoji siročice čini veliko djelo milosrđa. Ipak, moramo razumjeti da su ti ljudi i sami bili izbjeglice.

Oni nisu bili ljudi koji su živjeli normalan život i odlučili 'posvojiti nekoliko siročića'. Oni su i sami bili siročad. Ti ljudi nisu znali odakle će im sutra doći kruh! Kada je Klal Jisrael prihvatio stav "Ne možemo ostaviti ovu djecu u Egiptu" i prešao preko svih svojih zabrinutosti za vlastito preživljavanje i preživljavanje njihovih obitelji u to nesigurno vrijeme, to je bio velik čin hrabrosti i nesebičnosti. To im je donijelo velike zasluge. To ih je 'naoružalo' velikim djelima dobrote.

nastavak na stranici 10

(nastavak sa 11. stranice) **Rabbi Vissocher Frand: Siročad nije bila zaboravljena**

Tako, sva tri tumačenja: "jedna petina", "petero djece", i "naoružani dobrim djelima" stapaju se zajedno, prema mišljenju Rav Josefa Salanta.

Rav Matisjahu Solomon, 'mašgijah' iz Lakewooda, dodaje još jedan divan pogled na to. Medraš Raba u *Eiha* na redak, "Bili smo siročad bez oca" (*Eiha* 5,3) kaže da B-g govori židovskom narodu "Zato što ste vapili k meni kao siročad bez oca, Ja ću vam poslati osloboditelja koji nema ni oca ni majke." To se odnosi na Ester u vrijeme Hamanova proglašenja, jer o njoj je pisano, "I on je odgojio Hadasu (Ester), kćerku svog ujaka, jer ona nije imala ni oca ni majke..." (*Ester* 2,7)

Rav Matisjahu Solomon tumači taj *medraš*: Postoji posebna 'segula' (dobra osobina) u načinu na koji Svemogući odgovara siročadi. Svemogući obećaje da će uvijek odgovoriti na vapaj siročeta: "Ako ga budeš

tlačio tako da zavapi k meni, Ja ću sigurno čuti njegov vapaj." (*Šemot* 22,22). Hašem je otac siročadi. Kada netko siročetu uzrokuje bol, B-g kaže, "To je moj posao!" Pazite se oca ili majke s čijim djetetom je netko loše postupio. Isto tako, čovjek se mora "paziti" jer B-g kažnjava one koji loše postupaju sa siročadi. Rambam to definira kao "zapečaćen savez" (*bris kerusa*) u kojem Svemogući odgovara na vapaj siročeta. (*Matanos L'Anijim* 10,3)

Kada je *Klal Jisrael* rekao (u prije citiranom retku iz *Eiha*), "Mi smo kao siročad bez oca" (a to se odnosilo na Židove koji su vapili B-gu u vrijeme Hamanovog proglašenja), to im je garantiralo B-žji odgovor. Hašem je odlučio da će odgovor stići uskoro, ali rekao je "Trebam katalizator." Taj katalizator bio je Mordehaj. Budući da je Mordehaj podigao i odgojio Hadasu (Ester)

koja je bila siročić bez roditelja, taj čin dobrote ubrzao je B-žji odgovor koji je donio spasenje od Hamanovog proglašenja. *Medraš* kaže da je Mordehaj imao mogućnost pobjeći tom proglašenju i vratiti se u *Erec Jisrael*, ali odbio je napustiti Perziju jer je bio zabrinut za Esterinu dobrobit. To je bila 'iskra', 'poticaj odozdo' - koji je ubrzao 'poticaj odozgo' koji je donio izbavljenje.

Rav Matisjahu Solomon kaže da znajući tu pozadinu možemo razumjeti zašto je *Klal Jisrael* u Egiptu odlučio učiniti dobro djelo za tisuće siročića. Kada se *Klal Jisrael* (unatoč svim razlozima da tako ne učini) ponio kao 'otac siročadi' i kada je svaka obitelj posvojila djecu iz četiri druge obitelji, to je bio (prema Targum Jerušalmiju) ogroman čin dobrote koji je potaknuo odgovor B-ga, Oca sve siročadi. ■

Prevela Anja Grabar

Rabbi Ismar Schorsch:

Tora poput vode

Kreativno tumačenje daje vrijednu pouku o vitalnoj važnosti Tore za Židovski narod.

Kanon koji nema zaključka

Skloni smo tome da o objavi razmišljamo kao o vrlo ograničenom pojmu. Sudbina je objavljenog teksta da bude nepromjenjiv. Mi ljudi nemamo pravo mijenjati ono što je B-g dao. No, u Židovstvu, upravo zbog toga što se Tora štuje kao b-žanska, ona postaje podložna nebrojenim tumačenjima. Bilo bi to blaćenje B-žje riječi kada bi je opteretili samo jednim značenjem.

U židovstvu, upravo zbog toga što se Tora štuje kao b-žanska, ona postaje podložna nebrojenim tumačenjima. Bilo bi to blaćenje B-žje riječi kada bi je opteretili samo jednim značenjem.

Za razliku od govora čovjeka, čiji je doseg značenja ograničen, za B-žji se jezik smatralo da je obdaren bezbrojnim značenjem. Ova je teologija dala slobodu rabinima da skuju *midraš*, stvarajući neuobičajeni kanon koji nema zaključka. Posude su neprestano mijenjale svoj sadržaj. Novi izazovi izazvali su nove uvide u tekstu koji samo na površini izgleda nepovrediv.

Metaforičko čitanje

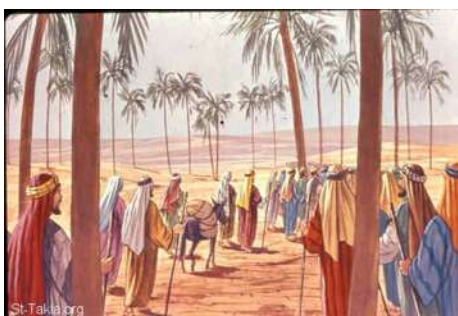
U ovoj tjednoj *paraši* imamo primjer

metaforičkog čitanja koja nas u jednom potezu vodi iz fizičkog svijeta u području duhovnog. Ja ću se usredotočiti na ovaj djelić *midraša* ne samo zato što on briljantno odražava kako su rabini nadišli bukvalna ograničenja Tore, već i zato što baca svjetlo na tajnu Židovskog opstanka.

Nakon što su prešli Trstikovo more uz nezaboravnu B-žju pomoć, Izraelci su krenuli dalje u pustinju Šur. Putujući tri dana bez vode, njihovo je raspoloženje postalo grozno. Voda u Mari bila je previše gorka za piće. Oni gundaju i B-g daje uputu Mojsiju da s komadom drveta učini vodu slatkom, što je on uspješno izveo (15,22-25). Ovaj je primjer vrijedan spomena samo kao preteča pobuna koje će uslijediti. Čuda nisu uspjela pretvoriti Izraelce u dugoročne vjernike.

Žedni Tore

Midraš je taj koji ovu epizodu izdiže iz običnosti. Na redak "*Putovanje tri dana po pustinji, a vode nisu našli*" (22), neki mistici skloni rabini iznijeli su mišljenje: "Voda zapravo predstavlja Toru, kao što je rečeno (*Izaija*, 55,1), 'O svi vi koji ste žedni,

dođite na vodu.' Pošto su išli tri dana bez Tore, proroci među njima istupili su naprijed i donijeli zakon da se Tora treba čitati drugog i petog dana u tjednu, kao i na šabat, i tako oni neće dopustiti da prođu tri dana bez Tore "(*Babilonski Talmud, Bava Kama 82a*).

Analogija nas vodi do zaključka da je Tora Židovima vitalna kao voda ljudima. Oboje su prijeko potrebni izvori života. Istraživanju postojanje života na drugim planetama, znanstvenici prvo traže znakove postojanja vode. Bez Tore, židovski život našao bi se pred izumiranjem. Zato je R. Akiva prkosio rimskoj zabrani učenja Tore nakon propasti bar Kohbine pobune. Židovi bi nestali poput riba izvan vode. Čak i nakon što je bio uhićen, on je svoje učenike nastavio poučavati iz zatvora. Njegovo mučeništvo poslužilo je kao neizbrisiv čin odavanja počasti primatu Tore (*BT Berahot 61b, PT, Jevamot 12,5*). Tako je jedan nadahnuti *midraš* pretvorio prozaičnu priču u poetski simbol trajne snage. Voda kao metafora Tore postala je osnovno obilježje rabinske literature.

Tora: središnja točka sinagogalne službe

Nije manje važno ni to da je ovaj *midraš* opravdao postavljanje temeljnog teksta judaizma za središnju točku sinagogalne službe. Javno čitanje toga teksta svaka tri dana

nastavak na stranici 14

(nastavak sa 13. stranice) **Rabbi Ismar Schorsch: Tora poput vode**

osiguralo je da će njegov sadržaj postati opće poznat. Ovim je ritualom pokazano potpuno odvajanje od prakse drevnog Bliskog istoka (ili onoga srednjovjekovne crkve) koji su svete tekstove povjerali hramskim prostorijama kao ezoteričnu literaturu za svećenika. Upravo kao što su izvornoj objavi na Sinaju svjedočili svi ljudi, čitanje Tore u sinagogi bilo je zamišljeno kao ponavljanje toga za javnu upotrebu. Židovi su postali ono što je Kuran nazvao "ljudima knjige."

Kao prva religije na svijetu koja se bazira na knjizi, judaizam je stekao tri prednosti. Prvo, pomak sa svete zemlje na sveti tekst učinio ju je prenosivom. Da judaizam nije učinio taj radikalni pomak, malo je vjerovatno da bi preživio sudbinu izgnanstva. Naš je *midraš* možda imao na umu babilonsko izgnanstvo nakon uništenja Prvog Hrama 586. godine p.n.e. U to vrijeme nije se moglo zamisliti da vjerski vođe potiču javno čitanje svetih tekstova kako bi učvrstili vjeru i pamćenje svog prognanog stada.

Tora je prenosiva

Prenosivost svete knjige podiglo je judaizam na nivo univerzalne religije. B-žja prisutnost više nije bila ograničena na svetost jednog svetišta. Kroz vrata Tore, Židovi su mogli pristupiti B-gu na svakome mjestu. U tome je snaga poznate tvrdnje R. Šimon ben Johaja iz drugog stoljeća "gdje god je Izrael prognan lutao, B-žja je prisutnost

(*Šekina*) išla s njime" (*BT Megila 29a*).

Drugo, knjiga nije ni izbliza toliko ranjiva kao što je hram. Našavši svoje utočište u knjizi, judaizam je uvelike poboljšao svoje šanse za opstanak. Jasno, knjige se može spaliti, kao što je to Crkva često činila u srednjem vijeku, ali to je uništilo samo medij, ne i poruku. Kao što je R. Hananja Ben Teradjon dok je umirao na rimskoj lomači umotan u svitak Tore, kao znak poruge, tješio svoje učenike da "pergament gori, ali se slova uzdižu" (*Babilonski Talmud, Avoda Zara 8a*). Knjige se uvijek mogu ponovo otisnuti. Oblik je bio više neosvojiv od tvrđave.

Treće, judaizam u obliku knjige postao je demokratski. Dok je hram bio van domašaja za mnoge Židove i žrtve, te čuvan od strane svećenika, sinagoga očekuje od svakog Židova da se B-gu približi osobno i izravno. Primat Tore zahtijevao je

od svakoga da bude pismen i uči. Uбудućе, vođe će se birati na osnovu znanja, a ne po rođenju.

Obrazovanje je bitno

No, ove prednosti imaju svoju cijenu. Učinci Tore djelovali su samo dotle dok su je ljudi mogli čitati. Ako njezin jezik postane neprobojan poput hijeroglifa, postoji rizik da će se sinagoga pretvoriti u muzej, a njezini rabini u posrednike. Ozbiljno obrazovanje i

Ako jezik postane nečitljiv poput hijeroglifa, postoji rizik da će se sinagoga pretvoriti u muzej

cjeloživotno izučavanje ono je što inertna slova pretvara u vodu života. Najveća opasnost po judaizam oduvijek je bila nepismenost, i zbog toga su rabini inzistirali na tome da "svijet počiva na disanju djece u školi" (*Babilonski Talmud, Šabat 119b*). ■

David Curwin: Balashon, detektiv za hebrejski jezik

Nes i nisajon

Balashon - Hebrew Language Detective

U petom poglavlju Pirkei Avot imamo niz *mišnajot* koje razmatraju skupove od deset:

עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו

עשרה ניסים נעשו לאבותינו במצריים

עשרה נסיונות ניסו אבותינו את המקום במדבר

עשרה ניסים נעשו בבית המקדש

"Avraham, naš praotac, bio je iskušani s deset kušnji ... Deset je čuda bilo izvedeno za naše pretke u Egiptu ... S deset kušnji su naši preci kušali B-ga u pustinji ... Deset je čuda bilo izvedeno za naše pretke u Hramu"

Postoji li veza između *nes* - נס čuda i *nisajon* - נסיון ispita ili kušnje?

Razmotrimo najprije *nes*. U Tanahu, to znači zastava ili jarbol za zastavu. Postoje neke rasprave o tome je li ono ikada biblijski značilo "čudo". Amos Chacham u Daat Mikra na Šmot 17,16 kaže da nikad nije imalo to značenje (unatoč Onkelosu i nizu *midrašim* na taj redak.) Even Shoshan u svojoj Konkordanciji daje da Bamidbar 26,10 i Jišajahu 11,10 znače *mofet* - מופת što se obično prevodi kao "čudo".

Međutim, čak i uz ova tri retka, veza sa zastavom je je jasna. I mislim da možemo vidjeti razvoj *nes*-a od zastave do čuda preko gledanja na tu riječi kao na "znak". To nisu samo čuda tek zbog čuda samih -

ona pokušavaju nešto pokazati, da djeluje kao znak. Slijedeća riječ s oba značenja u hebrejskom je *ot* אות. Čak i u biblijskom hebrejskom, on znači i "znak" i "čudo" (uz rasprave među lingvistima koje je od tih značenja nastalo prvo.)

Prema Kleinu i drugima, *nes* se odnosi na korijen - נשא što znači "podići". To ima smisla za rana značenja zastave i jarbola za zastavu.

Što se tiče *nisajona* - on proizlazi iz korijena נסה, što znači "iskušati, isprobati, pokušati" (u biblijskom hebrejskom suđenje je poznato kao *masa* מסה. (Neki učenjaci ne povezuju נסה i *nes* (čiji korijen je נסס) ali meni je Steinbergovo objašnjenje intrigantno. On piše da težinu nekog predmeta ispitujemo tako da ga podignemo, a i snaga čovjeka se mjeri time koliko može podići, nositi. Iz ovoga je on razvio smisao općenitog ispitivanja.

Zbog sličnosti riječi, postoji niz pokušaja da se zamijeni značenje "ispit" sa "jarbol" ili "zastava". Na primjer, u Berešit 22,1 i Šmot 20,17 se kaže da je B-g *minase* מנסה Avraham i *Bnei Jisrael*, svakoga za sebe. Na oba mjesta Raši, na temelju *midrašima*, kaže da glagol נסה znači "učiniti velikim". U svom komentaru na Šmot Ramban odbacuje Ra-

šijev pristupu. Chavel kaže da se Rambanovo mišljenje zasniva na drugačijem gledanju na korijen riječi נסות. Ali ja mislim da iz gore navedenih *mišnajot* možemo vidjeti veći problem. Za one koji kažu da נסה znači "učiniti velikim" ili "podići" - kako oni objašnjavaju *nisjonot* B-ga od strane *Bnei Jisraela*? Njihove pritužbe svakako nisu imala za cilj da B-ga učine većim, nego da Ga iskušaju.

Međutim, Jastrow nam ukazuje na zanimljiv redak koji bi nam mogao pomoći da bolje shvatimo ovaj problem. On נסה definira kao "postaviti znak, tražiti iskušenje" i upućuje nas na *Jišajahu* 7,11, gdje B-g traži Ahaza da ga iskuša:

שאל-לך אות, מעם השם אלהיך; העמק שאלה, או הגבה למעלה.

"Zatraži znak (*ot*) od Vječnoga, B-ga svoga, od bilo čega od Šeola dolje do neba gore."

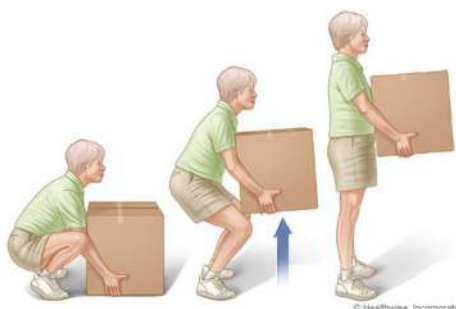
Ahaz odgovara (7,12):

לא-אשאל ולא-אנסה, את-השם.

"Neću tražiti, i ne ću iskušavati Vječnoga".

Dakle Ahaz je shvatio da je traženje znaka - *nes*-a - ispit - *nisajon*. (Pogledajte Daat Mikra za daljnje objašnjenje onoga što je motiviralo Ahaza.) No, možda se to razumijevanje može primijeniti i na Avrahamu i Bnei Jisrael - kada ih je B-g kušao, on je tražio znak.

Dakle, na neki način, svojim odgovorom - osobito Avrahamovim u *akeida* - oni su učinili *nisim*!

nastavak na stranici 16

(nastavak s 15. stranice) David Curwin: Balashon, defektiv za hebrejski Jezik: Nes i nisajon

hameš

Hebrejska riječ za broj pet je - חמש *hameš*. Drugi skup riječi koje izgleda da imaju isti korijen su *hamuš* - חמוש naoružani i *tahmošet* - תחמושת municija. Postoji li između njih povezanost?

Najraniji izvor koji bi mogao dati odgovor je Šmot 13,18 - וְחַמְשִׁים עֶלְיוֹ וּמִצְרַיִם מִצְרַיִם בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל, מֵאֲרָץ מִצְרַיִם. "Bnei Jisrael pođoše gore, *hamušim*, iz zemlje egipatske." Većina prevoditelja i komentara *hamušim* ovdje tumače u značenju "naoružani". (Postoje neke iznimke. Septuaginta prevodi *hamušim* kao "peti naraštaj", unatoč tome što *hamušim* u Jehošua 1,14 prevodi kao "naoružan". Očito, ovaj neobični prijevod je nastao zbog poteškoća da se rastumači porijeklo naoružanja. A što se tiče midraša kojeg navodi Raši, da je samo jedna petina Bnei Jisrael napustila Egipat, prikladno je citirati odgovor Ibn Ezre: "Već nam isuviše problema stvara objašnjavanje arapskim učenjacima kako je 55 muškaraca moglo imati 600.000 muških potomaka u dobi od 20 do 210 godina - a još ih je i više kad se pribroje žene i djeca!")

Dakle, postoji li veza između ova dva značenja חמש? Klein smatra da bi mogla postojati. U svojoj bilješci za חמוש, on piše:

Neizvjesnog podrijetla. Moguće se povezana s חמשה (=pet), a odnosi se na podjelu vojske u pet dijelova: prethodnicu, glavninu, zaleđe i dva krila. Stoga je vezano i uz arapski *hamis* (= vojska, točnije 'vojska podijeljena u pet dijelova ") od *hams* (= pet.)

Steinberg u svojem Milon HaTanach, kaže da חמש na arapskom znači "skupljanje i veza", a to je izvor broja *hameš*, koji znači "stisnuti (u šaku) pet prstiju". On daje primjere iz drugih jezika gdje ista riječ označava ruku i pet, npr. *piast'* i *piat'* u ruskom jeziku. On zbog toga objašnjava značenje *hamuš* kao naoružani, jer vojnici su se okupljeni i skupljeni zajedno. (Nešto slično smo vidjeli u našem objašnjenju veze između *lehem* i *milhama*.)

Pomislio sam da možda postoji sličan razvoj u engleskom, između *arm* (ruke, ekstremiteta) i *arm* (oružja), no mada dolaze iz istog indoeuropskog korijena, čini se da nije došlo do iste vrste razvoja smislu kao u hebrejskom.

šaloš

Ženski oblik za tri u hebrejskom je שלושה *šaloš*, a muški je oblik שלוש *šloša*. Svi brojevi od tri do deset slijede ovaj obrazac, gdje muški broj završava sa ה (*ah*), a ženski ne. Ovo je iznimka od opće tendencije - kod većine imenica, glagola i pridjeva ženske završavaju sa ה (*ah*), a ne muški. O čemu se ovdje radi?

Za sada, jedino objašnjenje sam mogao naći je u Steinbergovom Milon HaTanachu (u unosu za ארבע). On kaže da više o tome

raspravlja u מערכי לשון עבר - Maarchei Lashon Avar 127, 28 - koji je objavljen 1884. On tvrdi da se izvorno sufiks ה (*ah*) koristio i za muške i ženske brojeve. On daje primjere iz Melahim I. 7,30, Jehezkel 7,2 i Jirmijahu 36,23. U trenutku kada su počeli vršiti razlikovanje između spolova za brojeve, ispustili su zadnji slog u ženskom obliku. On kaže da se sličan razvoj dogodio s muškim riječju "ti" - אתה *ata* i ženskim את *at*.

Derivat od *šaloš* je שלישי *šališ*. Ova riječ ima tri značenja:

a) Suha mjera za obujam nalazi se u Tehilim 80,6, i Jišajahu 40,12. Klein tvrdi da je to vjerojatno trećina efe.

b) Muzički instrument, spomenut u Šmuel I, 18,6. On je imo ili tri stranice (poput trokuta na engleskom) ili tri žice.

c) Oficir u vojsci, najprije korišten u Tori da opiše egipatske oficire, i dan danas se koristi u Izraelskoj vojsci. Ima i onih koji tvrde da riječ nije povezana s brojem tri (Onkelos, Raši na Šmot 14,7), a Daat Mikra spominje da se *šališim* u ugaritskom odnosi na vojnike koji su bili obučeni da ispaljuju strijele iz kola u pokretu. Međutim, postoje i dvije druge teorije koje ne povezuju *šališ* sa *šaloš*. Jedna tvrdi da je *šališ* bio treći u zapovijednom lancu, a druga teorija tvrdi da su se u svakim kolima nalazila tri vojnika.

Još jedna izvedenica od *šaloš* je *šilšom* - שלשום prekjučer. Klein kaže da to doslovno znači "prije tri dana". ■

Rabbi Dr. Nissan Mindel:

Moja molitva (As For Me... My Prayer)

Psalm 86 "Ujedini moje srce"

Psalm 86 u mnogome ima sličnosti s Psalmom 25 koji je dio Tahanuna.

"Davidova molitva; Poslušaj me, O, B-že I odgovori mi jer ja sam siromašan i u potrebi." (stih prvi)

Naši Mudraci bilježe da se u Psalmima pojmovi "siromašan" i "bogat" ne odnose nužno i ne znače materijalno bogatstvo ili siromaštvo nego imaju značenje siromaštva ili bogatstva u dobrim djelima i zaslugama. Pobožan i ponizan čovjek o sebi uvijek misli kao o "siromašnom" kada se radi o dobrim djelima koje čini jer on drži da bi mogao činiti više i bolje (nego što čini). On drži za sebe da je "u potrebi" za B-žjom blizinom i ljubavi za kojima žudi kao za neispunjenom željom. (Hebrejska riječ *evjon* od riječi *ava* ima značenje "želja, žudnja"). I kao što siromah ovisi o ljubaznosti i milosrđu njegovog dobročinitelja, tako Kralj David, govoreći u ime svih nas, zaziva i moli za B-žju beskonačnu ljubaznost i blagonaklonost čak i za one koji toga nisu nimalo vrijedni.

Ako usporedimo ovaj uvodni stih sa Psalmom 25,16 "Okreni se ka meni i imaj milosti za mene jer ja sam napušten i siromašan." ...

"Razveseli srce sluga Tvoga, jer Tebi, O B-že, ja uspinjem dušu svoju." (stih 4, Psalm 86)

Usporedivo je s uvodnim stihom Psalmu 25: "Tebi, O B-že, ja uspinjem dušu svoju."

Već je otprije pojašnjeno da ove riječi izražavaju potpunu i nepokolebljivu spremnost da damo svoj život i svoju dušu za **posvećenje B-žjeg Imena - Kiduš Hašem** (kako ističe Ari i zato se ove riječi treba izricati s dubokom iskrenošću i posvećenošću.

"Poduči me Tvojim putevima, O B-že, kako bi mogao ići putem Tvoje istine: ujedini moje srce kako bi se bojalo Imena Tvoga." (stih 11, Psalm 86)

Usporedi s Ps 25,4/5 "Pokaži mi tvoje puteve, O B-že, poduči me Tvojim putevima kako bih hodio u Tvojoj istini..."

B-žji putevi i B-žja istina nalaze se u Tori. Ali postoji mogućnost da netko pogrešno razumije i pogrešno protumači Toru.

Kao i u svemu ostalom potreban je B-žji blagoslov da bi mogli ispravno učiti i dobro razumjeti Toru. Naši su

Mudraci ovaj stih protumačili: "Kralj David je rekao: Gospodaru svijeta, dok učim Tvoje Zakone, obesnaži *jecer hara* da me u mom poslu ne ometa, da me ne odvede na krivi put, kako ne bi bio posramljen, niti bi se obeshrabrio za učenje Tore; nego ujedini moje srce i učini me odlučnim da mogu nepokolebljivo i predano učiti Tvoje zakone."

"Ujedini moje srce da se boji Tvog Imena..." Duboke su i znakovite riječi. Srce je "sjedište" želja i često se u našem srcu susreću nespojive i sukobljene želje. Rabi Shneur Zalman iz Liadija, autor Tanje i Shulchan Arucha, osnivač *hasiduta*, rekao je: "Dvije su vrste želja našeg srca "unutrašnje" i "vanjske". "Vanjske" želje nisu nastale u našem srcu nego su nastale u našem umu. Ovih želja također može biti dvije vrste: dok razmišljamo o B-gu i nebeskim stvarima naše se srce ispunjava dubokim osjećajem žudnje prema B-gu; naše se srce istovremeno ispunjava osjećajem straha od B-ga i ljubavi prema B-gu. Ali, naš um mogu zaokupljati i razne druge i drugačije misli. Tada se u našem srcu stvaraju želje prema "zemaljskim" stvarima, želja i ljubav za zemaljske užitke i materijalne stvari. U tom slučaju je ljudsko srce "raspolovljeno i podijeljeno" pa želi i dobro i sveto ali i ono što je u stvari bezvrijedno ili čak posve loše. I čini se kao da osoba istovremeno ima dva srca umjesto jednog, a ova dva su neprestano u sukobu, pa jednom pobijedi "jedno" a drugi puta "drugo" srce.

nastavak na stranici 18

(nastavak s 17. stranice) **Rabbi Dr. Nissan Mindel: Moja molitva (As For Me... My Prayer)**

No, u Židovskom srcu se nalazi jedno unutrašnje mjesto - središte, koje zna samo za jednu ljubav i želju - ljubav prema B-gu i želju da bude samo Njemu odano. Ponekad se zove "Dos Pintele Yid". B-žji dar je ta - "B-žanska duša" koja je dana Židovima. Ta B-žanska duša može biti uspravna i pasivna, ne-djelatna ali ona je uvijek prisutna i spremna za buđenje i oživljavanje. Kada se ova duša pokrene čak se i Židov koji je najviše zastranio, može se potpuno preobraziti i posve približiti B-gu. Ovo "unutrašnje" srce nije pod utjecajem razuma i izvan je okvira razumskog. Ono u sebi sa drži svojstvo mističnosti. Kada se u unutrašnjem srcu probudi ta ogromna i silna ljubav prema B-gu, sve će "izvanjske" želje bez poteškoća savladati, jer snažno obuzme cijelo srce i srce uistinu postaje **jedno**.

Naravno, postoji velika razlika između ljubavi za B-ga koja nastaje u "vanjskom" srcu iz uma i one ljubavi koja izvire iz unutrašnje jezgre,

središta srca. "Vanjska" je ljubav ograničena našom mogućnošću shvaćanja dok je druga "unutrašnja" ljubav neograničena.

Dakle, upravo na ovo je mislio Kralj David dok je molio: "Ujedi moje srce" i "učini da moje srce bude jedno". On je molio da ima jedinstvo srca ne samo "izvana" tako da ga ništa "izvana" ne može omesti ili u njemu izazvati sukob (misli i osjećaja), nego da može postići savršeno srce iz kojeg je izbrisano sve loše i koje je posve ispunjeno strahom i neograničenom ljubavi za B-ga.

Tako, zajedno s Kraljem Davidom mi isto molimo za jedinstvo srca, ne samo dok izgovaramo ovaj Psalam, nego svako jutro u blagoslovu koji slijedi iza *Šema* izgovaramo; „I ujedini moje srce da voli i da se boji Tvog Imena.“

„O B-že, oholi su ljudi nasrnuli na mene i horde nasilnika traže moju dušu...“ (stih 14, Psalm 86)

Usporedi s Ps 25,19 „Gledaj moje neprijatelje koliki ih je broj...“

Kao što je već rečeno sile zla koje ozbiljno ugrožavaju nekoga nisu uvijek i samo neprijatelji koju tu osobu okružuju, nego su puno češće neprijatelji koji nastaju radi *jecera hara* i posljedica su raznih iskušenja. Da bi nadvladali te „brojne neprijatelje“ potrebno je neprestano raditi „na sebi“ ali uz B-žju pomoć! Zato Kralj David moli: „Svoju snagu daj Svome sluzi...“ (stih 16, Psalm 86)

„Pokaži mi vidljivo Tvoj znak / znamen zato da ga oni koji me mrze mogu vidjeti i biti posramljeni jer si mi Ti, O B-že, pomogao i utješio me.“ (stih 17)

Kralj David ne traži radi sebe znak B-žje naklonosti. On traži jasni i očiti znak kojeg će čak i njegovi neprijatelji moći prepoznati. Prema Rašiju ovu molbu B-g nije ispunio Davidu za njegova života, ali je ispunjenje došlo u vrijeme vladavine njegovog sina i nasljednika Kralja Solomona. Zato, kada je bio završen *Bet Hamikdaš* i kada ga je Kralj Solomon trebao posvetiti, vrata svetišta su se sama od sebe zaključala i nisu se mogla otvoriti sve dok Kralj nije izrekao molitvu:

„O B-že, ne odvrćaj Svoje lice od pomazanika Tvojih; sjeti se zasluga Tvog sluge Davida.“

Na spomen zasluga Kralja Davida vrata su se širom otvorila. ■

Odabrala i prevela Jasenka Furst

Haftara za parašu Bešalah

(Suci 4,4-5,31)

“Ovotjedna haftara opisuje pad kana'anitskog generala Sisere i njegove vojske u vodama rijeke Kišon iza čega slijedi Dvorina pjesma zahvalnica.”

Ovotjedna haftara opisuje pad kana'anitskog generala Sisere i njegove vojske u vodama rijeke Kišon iza čega slijedi Dvorina pjesma zahvalnica.

To se poklapa s ovotjednim ulomkom iz Tore u kojem je opisano utapanje faraonove vojske u Crvenom moru i pjesma koja je potom uslijedila, a koju su povelili Moše i Mirjam.

Proročica Dvora je bila vođa i sudac Izraelu u teškim vremenima. Izraelce je progonio kralj Jabin i njegov general Sisera.

Dvora je pozvala po Baraka, Abinoamova sina i predala mu B-žje uputstvo:

"Idi i sakupi svoje ljude i kreni prema brdu Tavor i povedi sa sobom deset tisuća muškaraca – djecu Naf-talijevu i Zebulunovu. Ja ću privući k tebi, u potok Kišon, Sisera, vojskovođu Jabinove vojske, s bojnim kolima i vojskom; predat ću ih u tvoje ruke."

Na Barakovo traženje, Dvora krene s njime, pa zajednički povedu napad.

Sisera je dobio informaciju da se Izraelci mobiliziraju, skupljaju sna-

ge i kreću prema rijeci Kišon.

Barakova vojska dolje i nebesa gore, povelili su bitku protiv Kana'anita i porazili ih. Rijeka ih je odnijela i nitko nije preživio.

Poraženi general je pješice pobjegao i stigao u šator Jaele, žene Hebera Kenijca. Pozvala ga je i ponudila da ga skrrije. Kad je zaspao, Jael je uzela šatorski klin i probola njime Sisera kroz sljepoočnice.

Slijedi Dvorina pjesma u kojoj je opisana čudesna pobjeda i kojom se zahvaljuje Jednome na pomoći. ■

Prijevod: Dolores Bettini

Halahlčka satnica (za grad Zagreb)

Datum	Alot Hašahar	Najranije Talit	Nec Hahama	Najkasnije Š'ma	Zman Tefila	Hacot	Minha Gedola	Minha Ketana	Plag Haminha	Šekia	Cet Hakohavim
utorak 26. 1. 2016.	5:52	6:27	7:25	9:47	10:34	12:09	12:32	14:54	15:53	16:52	17:34

Iz medija

SUSRET

Papa posjetio Veliku sinagogu i osudio nasilje u ime vjere

24sata, 17.1.2016.

Papa Franjo je kao poglavar Katoličke crkve posjetio rimsku sinagogu Tempio maggiore, u kojoj je, aludirajući na islamističke napade osudio nasilje u ime vjere. Papa Franjo prvi je put, kao poglavar Katoličke crkve, posjetio rimsku sinagogu Tempio maggiore, u kojoj je, aludirajući na islamističke napade osudio nasilje u ime vjere. U iznimno dobro čuvanom hramu smještenom uz rijeku Tibar, izmjenjivali su se psalmi na hebrejskom i govori u kojima je istican velik napredak u odnosima između katolika i židova u posljednjih 50 godina. Franjo je, nakon Ivana Pavla i Benedikta XVI., treći papa koji posjećuje rimsku sinagogu. "Nasilje koje ljudi provode jedni protiv drugih u suprotnosti je s bilo kojom vjerom, osobito s trima

glavnim monoteističkim vjere - judaizmom, katolicizmom i islamom", rekao je Papa, istaknuvši postojanje "neraskidivih veza između židova i kršćana". "Sukobi, ratovi, nasilje i nepravde otvaraju duboke rane čovječanstva, koje nas poziva da se još više angažiramo na miru i pravdi. Ni nasilje ni smrt neće nikada imati zadnju riječ pred Bogom", rekao je Franjo. Židovski vjerski čelnici bili su još oštrij u osudi islamističkog nasilja. "Vjera ne stvara mržnju. Vjera ne proljeva krv. Vjera poziva na dijalog", rekla je predsjednica rimske Židovske zajednice Ruth Dureghello, obraćajući se Papi. "Nadamo se da će ova poruka doprijeti do brojnih muslimana koji zajedno s nama dijele odgovornost, kada je posrijedi angažman na boljem svijetu, svijetu u kojemu zajedno živimo. To možemo postići samo

zajedno", rekla je. Glavni rimski rabin Riccardo di Segni osudio je nasilje "koje se opravdava fanatičnim vizijama nadahnutim vjerom". Papa je u sinagogi toplo pozdravio voditelja talijanske Islamske zajednice Yahyu Pallavicinija koji je prisustvovao obredu. "Šoa nas uči da nam je potreban maksimalan oprez kako bismo brzo reagirali u obrani ljudskog dostojanstva i obrani mira", kazao je

Papa, upotrijebivši hebrejsku riječ za holokaust. Izrazio je "bliskost sa svima koji su preživjeli holokaust", pogledavši pritom prema grupi talijanskih židova koji su preživjeli nacističke logore i koji su sjedili u prvim redovima sinagoge. Govor, prekidan pljeskom više puta, Papa je završio hebrejskim "Šalom alejhem" (Mir s vama). ■

IRANCI LIKUJU, SVIJET JE ZADOVOLJAN, JEDINO JE IZRAEL BIJESAN

'Oni i dalje žele atomsku bombu, to bi moglo destabilizirati regiju i širiti teror'

Jutarnji list, 17.1.2016.

Iran je "otvorio novo poglavlje" svojih veza sa svijetom, rekao je predsjednik Hasan Rohani u poruci naciji, nekoliko sati nakon što su ukinute gospodarske sankcije toj zemlji, javljaju agencije.

Međunarodna agencija za atomsku energiju (IAEA) potvrdila je da je Teheran ispunio svoje obveze za ukidanje međunarodnih sankcija. Iranski predsjednik rekao je da dogovor nije

našteto ni jednoj zemlji, navodi Press TV.

Rohani kaže da se radi o "zlatnoj stranici" u povijesti zemlje, te da se veseli ekonomskoj budućnosti manje ovisnoj o nafti.

"Nuklearni sporazum prilika je koju moramo iskoristiti da razvijemo zemlju, povećamo bogatstvo nacije i stvorimo stabilnost i sigurnost u regiji", rekao je Rohani u govoru parlamentu, predstavljajući nacrt proračuna za sljedeću fiskalnu godinu.

Većina zapadnih vlada pozdravila je ukidanje sankcija, no izraelski premijer ustraje na tomu da Teheran i dalje želi izgraditi atomsku bombu.

"Bez primjerene reakcije na svako kršenje dogovora, Iran će smatrati da može nastaviti razvijati nuklearno oružje, destabilizirati regiju i širiti teror", rekao je Benjamin Netanyahu.

Iranski predsjednik istaknuo je da su svi sretni zbog dogovora, osim onih koje je opisao kao ratne huškače u regiji - Izrael i

tvrdolinijaše u američkom Kongresu.

"Mi Iranci pružamo ruku svijetu u znak prijateljstva i ostavljamo iza sebe neprijateljstva, sumnje i zavjere, otvaramo novo poglavlje u vezama Irana sa svijetom", rekao je u obraćanju narodu u nedjelju ujutro.

Ukidanje sankcija je "točka preokreta" za iransko gospodarstvo, dodao je istaknuvši da bi zemlja trebala manje ovisiti o prihodima od nafte..... ■